

Complexnummer: 523995

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

De Paasheuvel

Aantal complexonderdelen

3

Monumentnummers van complexonderdelen

523996, 523997, 523998

Woonplaats

Vierhouten

Gemeente

Nunspeet

Provincie

Gelderland

Locatie van het hoofdobject

't Frusselt 30, 8076 RE te Vierhouten

Complexomschrijving

Inleiding

Het voormalige vakantieoord "De Paasheuvel" van de Arbeiders Jeugd Centrale (AJC) te Vierhouten, thans vakantieoord, bestaat uit de drie navolgende complexonderdelen: -\tKAMPHUIS "De Paasheuvel" annex GASTENVERBLIJF (1923), TERRASPARTIJ en OPENLUCHTTHEATER (1937); -\tKAMPHUIS "Rode Valkennest" (1928-'29), TERRASPARTIJ, OPENLUCHTTHEATER en BORSTBEELD van Wibaut (1937); -\tEVENEMENTENHAL "Zonnehal" (1938).

Het terrein

Het enigszins geaccidenteerde terrein bevindt zich aan de zuidwestelijke rand van de bebouwde kom van het dorp Vierhouten. Een assenstelsel van wegen deelt het terrein op in vier kwadranten van ongelijke grootte. De twee kamphuisen bevinden zich in het zuidoostelijke kwadrant. Het op een heuvel gebouwde kamphuis "De Paasheuvel" is gesitueerd nabij de kruising van wegen. Het eveneens op een heuvel gebouwde kamphuis "Rode Valkennest" bevindt zich aan het einde van de in zuidelijke richting lopende weg. Het zuidwestelijke kwadrant bestaat in hoofdlijnen uit twee door taluds omringde geëgaliseerde velden. De "Zonnehal" staat op het zuidelijke veld en is met de voorgevel georiënteerd op het "Rode Valkennest". Het tweede veld, de voormalige kampeer- annex Pinksterfeestweide en thans ingericht met sportvelden en een speelplas, is georiënteerd op "De Paasheuvel".

Ontstaansgeschiedenis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De AJC is vanuit de S.D.A.P. en N.V.V. in 1918 opgericht en in 1959 in Vierhouten opgeheven. De AJC was een emancipatiebeweging voor jonge arbeiders. Tijdens jaarlijks terugkerende kampen werd de arbeidersjeugd cultureel gevormd. Jongens en meisjes werden gezamenlijk opgevoed tot gezonde gemeenschapsmensen teneinde een nieuwe en betere wereld tot stand te brengen. Het culturele werk van de AJC paste in de vrijheidsstrijd van de arbeiders; in het streven naar een samenleving waarin socialisme en cultuur zouden samengaan. De culturele activiteiten bestonden uit onder andere zang, dans, leken spel, literatuur, buitenwerk, spel, sport en feesten. De AJC gaf hiermee vorm aan het idealistische vooruitgangsidee van de nieuwe mens in de nieuwere tijd. De AJC ging op zoek naar de nieuwe mens met behulp van nieuwe cultuurvormen, teneinde de arbeidersjeugd te bevrijden van de heersende burgerlijke cultuur ("cultuur socialisme"). Hiertoe kocht de Stichting voor Zon en Vrijheid in 1922 een heidegebied bij Vierhouten aan, met het voornemen hier een kampeerterrein aan te leggen en een kamphuis voor 40 logées te bouwen.

De kampen

Het eerste centrale AJC-kamp vond plaats in juli 1922; een tentenkamp op een heideveld bij Vierhouten. Hoewel de culturele activiteiten bij elk vakantieverblijf breed waren opgezet, werden ook thematische kampen georganiseerd met speciale aandacht voor onder andere volksdansen, zang en muziek, leken spelen, natuur en historie. Hoogtepunt in de activiteiten was de Pinksterviering met fakkeltocht naar de centrale weide, alwaar de fakkels in een groot Pinkstervuur werden gegooid. In 1933 werd het eerste werklozenkamp in Vierhouten georganiseerd. Met steun van de overheid en de vakbeweging werd in de daarop volgende jaren door jeugdige werklozen gebouwd aan onder andere twee openluchttheaters.

De objecten

In het vakantiecamp "De Paasheuvel" te Vierhouten is de basis gelegd voor een nieuwe jeugdcultuur. Het centrale trefpunt op het terrein was het KAMPHUIS "De Paasheuvel", ook wel "Makkerhuis" genoemd. Dit gebouw is in 1923 gebouwd naar ontwerp van architect J.H. Mulder jr. (1888-1960) van het Amsterdams Koöperatieve Architecten Bureau. Zeer waarschijnlijk heeft hij in 1928-1929 ook het KAMPHUIS "Rode Valkennest" ontworpen; het kamphuis van de jongeren in de leeftijdscategorie van 12 tot 16 jaar, de Rode Valken genaamd. Mulder was leerling bij Eduard Cuypers te Amsterdam en vervolgens 29 jaar in dienst bij de Gemeentelijke Woningdienst Amsterdam. Tot zijn oeuvre behoren verschillende woningbouwprojecten in Amsterdam, het Troelstra-oord in Beekbergen (1925-1927) en het N.V.V.-gebouw in Egmond aan Zee (1929). Het Paasheuvel-complex in Vierhouten is één van zijn eerste opdrachten. De architect van de EVENEMENTENHAL "Zonnehall" is niet bekend. De architectuur van de drie hoofdgebouwen wordt gekenmerkt door een sterk versoberde Amsterdamse School-bouwtrant die aansluit bij de vaderlandse traditionele bouwkunst: houtbouw met bescheiden (decoratieve) accenten, karakteristieke bandvensters met horizontale roedenindeling en rieten daken. De terraspartijen en de openluchttheaters bij de twee kamphuizen zijn uitgevoerd naar ontwerp van tuinarchitect G. Bleeker.

Waardering

Complex "De Paasheuvel".

- Van architectuurhistorische waarde als typologisch goed voorbeeld van een complex houten kampgebouwen met stijlinvloeden van de Amsterdamse School en de landelijke bouwkunst. De complexonderdelen zijn zorgvuldig vormgegeven en redelijk gaaf bewaard gebleven qua hoofdvorm, gevelindeling en materiaalgebruik. Het complex is kenmerkend voor het oeuvre van de sociaal bewogen architect J.H. Mulder jr. (1888-1960) uit Amsterdam en van belang voor het oeuvre van landschapsarchitect G. Bleeker.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- Van stedenbouwkundige waarde wegens de karakteristieke situering van het vakantieoord in het Veluwegebied (natuur, ruimte, zon, frisse lucht). Bij de situering van de complexonderdelen is functioneel gebruik gemaakt van de natuurlijke gesteldheid van het geaccidenteerde terrein. - Van cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaal-culturele ontwikkeling; in casu de culturele vorming en opvoeding van de socialistische arbeidersjeugd tijdens (thematische) vakantiecampen in de groene omgeving van het Veluwse dorp Vierhouten ("cultuur-socialisme"). Het complex "De Paasheuvel" is een monument van de Nederlandse sociaal-democratie.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 523996

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 april 2002
Kadaster deel/nr	82870/59

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Vierhouten	Nunspeet	Gelderland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Nunspeet	E			2849

Omschrijving**

Omschrijving

KAMPHUIS "De Paasheuvel" annex GASTENVERBLIJF, TERRASPARTIJ en OPENLUCHTTHEATER. Het kamphuis en het gastenverblijf zijn in 1923 gebouwd naar ontwerp van architect J.H. Mulder jr. (1888-1960) van het Amsterdams Koöperatieve Architecten Bureau. De uitvoering was in handen van de Amersfoortse Bouw-Associatie "De Samenwerking". Tijdens een verbouwing in 1937 zijn bestaande dakkapellen opgerekt, nieuwe dakkapellen op vlieringniveau toegevoegd, de achterzijde 'in stijl' enigszins uitgebreid en de overdekte zijterrassen dichtgezet. De terraspertij en het openluchttheater zijn in 1937 tot stand gekomen als werkverschaffingsproject voor jeugdige werklozen naar ontwerp van tuinarchitect G. Bleeker. Het theater kende reeds een provisorische voorganger.

Het op een heuvel gesitueerde KAMPHUIS "De Paasheuvel" is met de voorgevel naar het westen gericht. Het gebouw heeft één bouwlaag en zolderverdieping op nagenoeg rechthoekig grondplan. Het rietgedekte schilddak heeft een fors overstek en een wolfeind aan de voorzijde. De nok is afgedekt met rode rietvorsten. In de zijschilden en het achterschild zijn op twee niveaus grote dakkapellen aangebracht. In de gepotdekselde gevels zijn langgerekte houten lintvensters uitgespaard. De dakkapel- en lintvensters zijn samengesteld uit een reeks twee-, drie- of vierruits (draai- en val-)ramen met horizontale roedenindeling. De houten uitbouw aan de voorzijde heeft een vernieuwde dubbele deur en een nieuw ijzeren balkonhek (oorspronkelijk een gesloten houten balustrade). Driekwart van de overdekte terrassen aan de linker en rechter zijde is in 1937 dichtgezet (materiaalgebruik en detaillering overeenkomstig de overige gevels). De oorspronkelijke ruimtelijke indeling van het kamphuis bestond op de begane grond uit een museumruimte in de uitbouw, een eet- en conversatiezaal, gescheiden trappenhuisen, waskamers en toiletten voor jongens en meisjes. Op de zolderverdieping waren de slaapzalen voor jongens en meisjes (totaal 40 bedden), alsmede twee leiderkamers ondergebracht. Thans maakt de museumruimte onderdeel uit van de grote zaal. In de grote zaal zijn het balkenplafond met geprofileerde sleutelstukken en een gemetselde haard met reliëfportret van Troelstra bewaard gebleven. De vertrekken aan de achterzijde en de zolderverdieping zijn verbouwd.

Het vrijstaande GASTENVERBLIJF staat aan de noordzijde van het kamphuis. Dit kleine bijgebouw heeft één bouwlaag met schilddak

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

op rechthoekig grondplan. Het schilddak heeft een overstek en is met riet gedekt. De nok is afgedekt met rode rietvorsten. De nokrichting is evenwijdig aan die van het hoofdgebouw. In de gepotdekselde gevels zijn enkele vensters uitgespaard met tweedelige kozijnen en enkelruits valramen of drieruits draairamen met horizontale roedenindeling. De ingang is gesitueerd tegenover een ingang in het hoofdgebouw.

Rondom het kamphuis is in 1937 een TERRASPARTIJ en in oostelijke richting een openluchttheater aangelegd naar ontwerp van tuinarchitect G. Bleeker. De terrasmuren en trappen vormen de overgang van het huis naar de landschappelijke omgeving. De bakstenen muren, plantenbakken en trappen zijn gemetseld in Noors kettingverband met verdiepte voegen en worden afgesloten door rollagen. In de terrasmuur is bij de trap aan de noordwest-zijde een grote gedenksteen ingemetseld met in hoogrelief de opschriften: "toen "de paasheuvel" 14 jaar het kernwerk der "a.j.c." had gediend, werd hij in de zomer van 1937 door jeugdige werklozen met steun van overheid en vakbeweging verbouwd en vergroot. a.j.c. voor zon en vrijheid" en "15 dec. 1923 / 24 juli 1937". Het grote terras aan de westzijde van het huis heeft een halfronde keermuur met hekwerk en zitbanken. Het terras ziet in westelijke richting uit over een kuil met stookplaats. Deze VUURKUIL wordt gemarkeerd door een zwerfkei met in hoogrelief het opschrift: "OM DE VRIJE MENS DER NIEUWE GEMEENSCHAP, KOOS VORRINK 1891-1955".

Bij de aanleg in 1937 van het OPENLUCHTTHEATER aan de oostzijde van het kamphuis is gebruik gemaakt van de natuurlijke terreingesteldheid. De zitplaatsen zijn in een halve cirkel, trapsgewijs in twaalf rijen gebouwd rondom een verhoogd eivormig toneel. Het toneel wordt aan weerszijden geflankeerd door trappen en coulissen.

Waardering

KAMPHUIS "De Paasheuvel" annex GASTENVERBLIJF, TERRASPARTIJ en OPENLUCHTTHEATER.

- Van architectuurhistorische waarde als typologisch goed en herkenbaar voorbeeld van een houten kampgebouw met stijlinvloeden van de Amsterdamse School en de landelijke bouwkunst. Het gebouw en de latere wijzigingen zijn zorgvuldig vormgegeven met aandacht voor detail en redelijk gaaf bewaard gebleven qua hoofdvorm, gevelindeling en materiaalgebruik. In het pand zijn enkele bijzondere interieurelementen bewaard gebleven. Het gebouw is van belang voor het oeuvre van de sociaal bewogen architect J.H. Mulder jr. (1888-1960) uit Amsterdam. De terraspartij en het openluchttheater zijn kenmerkend voor het werk van landschapsarchitect G. Bleeker. - Van stedenbouwkundige waarde wegens de markante situering van het gebouw op een heuvel in het groene Veluwegebied. Bij de situering en oriëntatie van het gebouw, terras en theater is functioneel gebruik gemaakt van de natuurlijke gesteldheid van het geaccidenteerde terrein. Het object vormt een essentieel onderdeel van het complex "De Paasheuvel" dat cultuurhistorisch van nationaal belang is.

- Van cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaal-culturele ontwikkeling; in casu de culturele vorming en opvoeding van de socialistische arbeidersjeugd tijdens (thematische) vakantiecampen in de groene omgeving van het Veluwe dorp Vierhouten ("cultuur-socialisme").

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Sport, recreatie, vereniging en horeca

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Sport en recreatie

Functie

Terraspartij

Kampeercentrum

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 523997

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 april 2002
Kadaster deel/nr	82870/52

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Vierhouten	Nunspeet	Gelderland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Nunspeet	E			2852

Omschrijving**

Omschrijving

KAMPHUIS "Rode Valkennest", TERRASPARTIJ, OPENLUCHTTHEATER en BORSTBEELD van Wibaut. Het kamphuis is in 1928-1929 gebouwd, zeer waarschijnlijk naar ontwerp van architect J.H. Mulder jr. (1888-1960) van het Amsterdams Koöperatieve Architecten Bureau. De overeenkomsten in de uiterlijke verschijningsvorm met het gebouw "De Paasheuvel" zijn groot. De belangrijkste wijzigingen aan het pand zijn: een kleine uitbouw aan de voorzijde, het dichtzetten van het overdekte zijterras aan de linker zijde en de verbouw van het interieur. De terraspertij en het openluchttheater zijn in 1937 tot stand gekomen als werkverschaffingsproject voor jeugdige werklozen naar ontwerp van de tuinarchitect G. Bleeker. Omstreeks die tijd is ook het borstbeeld van Wibaut geplaatst (onleesbare signatuur) als dank voor het financieren van de bouw.

Het op een heuvel gesitueerde KAMPHUIS "Rode Valkennest" is met de voorgevel naar het zuiden gericht. Het gebouw heeft één bouwlaag en zolder op nagenoeg rechthoekig grondplan. Het rietgedekte schilddak heeft een overstek en een wolfeind aan de voorzijde. De nok is afgedekt met rode rietvorsten. In de dakschilden zijn geen dakkapellen geplaatst. In de gepotdekselde gevels zijn langgerekte houten lintvensters uitgespaard. Deze lintvensters zijn samengesteld uit een reeks twee- of drievuists (draai- en val-)ramen met horizontale roedenindeling. Het overdekte zijterras aan de rechter zijde leidt naar een deur die toegang verschaft tot een nog oorspronkelijke toiletgroep met paneeldeuren.

Aan de zuidzijde van het kamphuis is in 1937 een TERRASPARTIJ en een OPENLUCHTTHEATER aangelegd naar ontwerp van tuinarchitect G. Bleeker. De terrasmuren en trappen vormen de geleidelijke overgang van het huis naar de landschappelijke omgeving. De treden van de bordestrap zijn aan beide zijden ingesloten tussen muurtjes. De bakstenen muren en trappen zijn gemetseld in Noors kettingverband met verdiepte voegen en worden afgesloten door rollagen. Het bordes ziet in zuidelijke richting uit over een halfcirkelvormige speelplaats. De tribunes liggen er olopend tegen een talud in zes rijen in een halve cirkel omheen. Het uit steen gehouwen BORSTBEELD van F.M. Wibaut in expressionistische stijl is geplaatst op een gemetselde sokkel. Tegen de sokkel is een steen geplaatst met het opschrift: "Dr. F.M. Wibaut". Naast de sokkel is een steen geplaatst met het opschrift: "Rode Valken" en het symbool

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

in reliëf (een rode valk gevat in een blauwe cirkel, waar omheen de letters AJC).

Waardering

KAMPHUIS "Rode Valkennest", TERRASPARTIJ, OPENLUCHTTHEATER en BORSTBEELD van Wibaut.

- Van architectuurhistorische waarde als typologisch goed en herkenbaar voorbeeld van een houten kampgebouw met stijlinvloeden van de Amsterdamse School en de landelijke bouwkunst. Het gebouw is zorgvuldig vormgegeven met aandacht voor detail en redelijk gaaf bewaard gebleven qua hoofdvorm, gevelindeling en materiaalgebruik. Het gebouw is van belang voor het oeuvre van de sociaal bewogen architect J.H. Mulder jr. (1888-1960) uit Amsterdam. De terraspartij en het openluchttheater zijn kenmerkend voor het werk van landschapsarchitect G. Bleeker. Het BORSTBEELD van Wibaut heeft kunsthistorische waarde.

- Van stedenbouwkundige waarde wegens de markante situering van het gebouw op een heuvel in het groene Veluwegebied. Bij de situering en oriëntatie van het gebouw, terras en theater is functioneel gebruik gemaakt van de natuurlijke gesteldheid van het geaccidenteerde terrein. Het object vormt een essentieel onderdeel van het complex "De Paasheuvel" dat cultuurhistorisch van nationaal belang is.

- Van cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaal-culturele ontwikkeling; in casu de culturele vorming en opvoeding van de socialistische arbeidersjeugd tijdens (thematische) vakantiecampen in de groene omgeving van het Veluwse dorp Vierhouten ("cultuur-socialisme").

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Sport, recreatie, vereniging en horeca

Voorwerpen op pleinen en dergelijke

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Sport en recreatie

Gedenkteken(D)

Functie

Terraspartij

Kampeercentrum

Portretbuste

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 523998

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 april 2002
Kadaster deel/nr	82870/69

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Vierhouten	Nunspeet	Gelderland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Nunspeet	E			2365

Omschrijving**

Omschrijving

EVENTEMENTENHAL "Zonnehal" uit 1938, mogelijk gebouwd naar ontwerp van architect J.H. Mulder jr. (1888-1960) van het Amsterdams Koöperatieve Architecten Bureau. De geheel in hout opgetrokken hal heeft een rechthoekig grondplan met een omvang van acht traveeën. De hoofdvorm van de hal komt voort uit de inwendige houtconstructie: zeven hoge vakwerk-kniespanten houden het grondoppervlak van de hal vrij van ondersteuning. De kniespanten worden gestut door schuin naar buiten geplaatste muurstijlen. De muurstijlen zijn voorzien van kepen ten behoeve van de gepotdekselde, eveneens schuine wanden. In de houten wanden zijn enkele bandvensters met meerruits ramen uitgespaard. De topgevels aan de korte zijden hebben een verticale beschieting. In de topgevel aan de voorzijde is een groot bovenlicht vormgegeven als ware het een opkomende zon (halve cirkel) met zonnestralen in de vorm van taps toelopende houten stijlen. De symmetrisch ingedeelde voor- en achtergevel hebben elk drie grote dubbele deuren (de deur in het midden van de achtergevel is dichtgezet). Het zadeldak watert af via bakgoten. Op zes plaatsen zijn de dakschilden enigszins opgewipt ten behoeve van lichtkappen.

Waardering

EVENTEMENTENHAL "Zonnehal".

- Van architectuurhistorische waarde als typologisch goed voorbeeld van een houten kampgebouw met stijlinvloeden van de Amsterdamse School en de landelijke bouwkunst. Het gebouw is zorgvuldig vormgegeven met aandacht voor detail en symboliek, en gaaf bewaard gebleven qua hoofdvorm, gevelindeling, constructie en materiaalgebruik.
- Van stedenbouwkundige waarde als essentieel onderdeel van het complex "De Paasheuvel" dat cultuurhistorisch van nationaal belang is.
- Van cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaal-culturele ontwikkeling; in casu de culturele vorming en

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

opvoeding van de socialistische arbeidersjeugd tijdens (thematische) vakantiecampen in de groene omgeving van het Veluwe dorp Vierhouten ("cultuur-socialisme").

Hoofdcategorie

Sport, recreatie, vereniging en horeca

Subcategorie

Sport en recreatie

Functie

Evenementenhal